PERISKOP
FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 35, 2026

“Omsorg”

Titel: “Omsorgsmøder med kunsten: Et praksiseksempel fra SMK”

Forfatter(e): Nanna Bernhardt, Hilde Østergaard, Merete Sanderhoff

Sidetal: 142-154

Dato: 28.10.2026

DOI: 10.7146/periskop.v2026i35.172403

AF NANA BERNHARDT, UNDERVISNINGS- OG UDVIKLINGSANSVARLIG,
HILDE ØSTERGAARD, FORMIDLINGSINSPEKTØR
OG MERETE SANDERHOFF, INSPEKTØR & SENIORRÅDGIVER, ALLE FRA SMK

Omsorgsmøder med kunsten: Et praksiseksempel fra SMK

Omsorg er et eksistentielt behov, en værdi, en gave, en service. At få og at give omsorg er tæt forbundet, men ikke altid ligetil. I erkendelse heraf har Social- og Sundhedsuddannelsen i København (SOSU H) og Statens Museum for Kunst (SMK) samarbejdet om at etablere et udstillings- og læringsrum, der undersøger, hvordan omsorg kan forstås og finde sted i mødet med kunsten på museet – både for elever og undervisere fra SOSU og for publikum og borgere generelt. Med kunsten som resonansrum får SOSU H nye, berigende indfaldsvinkler til de store og undertiden svære emner, de arbejder med, som angst for sygdom, smerter, tab af evner og værdighed, døden og sorgen over at miste. Samtidig får SMK nye indsigter i, hvordan vores samling og rum kan anvendes på anderledes omsorgsfulde måder. Hvordan udvikler det museets relevans og værdi for forskellige grupper i samfundet? Og hvad kan vi som museum lære af andre faggruppers syn på og brug af kunsten? Det er spørgsmål, vi er gensidigt optaget af.

Dette essay beskriver udviklingen og de foreløbige resultater af det strategiske partnerskab mellem SMK og SOSU H og tænkes anvendt som pilotprojekt for inklusion af forskelligartede stemmer og kompetencer i de nye samlingsudstillinger på SMK – en opgave, museet arbejder med at realisere i de kommende år.

Museet som kontekst for omsorg

Ordet *omsorg* stammer fra det tyske *um + sorgen* og betyder at bekymre sig om eller tage vare på. Det engelske ord *care* kommer fra det latinske *curare*, der har givet ophav til ordet *kurator*, oprindeligt en finansiel term, der er vandret ind i

[1] Annika von Hauswolff, *Sad Memories of Pink,* 2002. SMK

kunstverdenen. Omsorg afspejles i kunstværker gennem alle de 700 år, SMK's samling dækker, fra de tidligste skildringer af Maria med Jesusbarnet fra 1300-tallet, over det moderne gennembruds malerier af udsatte mennesker på samfundets bund, til det triste minde om moderen og et mistet nærvær i Annika von Hausswolffs selvportræt foran et lyserødt gardin fra 2002 – et fotografi, der benyttes som nøgleværk i udstillingsrummet **[1]**. Omsorgsbegrebet bor i museets forpligtelse til at tage vare på kunsten, men også på relationerne til offentligheden.

Omsorg, eller mangel på samme, er et aktuelt emne i den offentlige debat. Forskning og nyhedsmedier fortæller os, at der finder en omsorgskrise sted, især blandt unge generationer, der kæmper med at finde vej i højhastighedssamfundet og en fremtid præget af accelererende klimakrise, geopolitiske krige og social ulighed. Men også ældre borgere og mennesker med mentale sundhedsudfordringer og med minoritetsbaggrunde er særligt udsatte for mistrivsel og ensomhed. Det er en prognose, der sandsynligvis forværres af en svag repræsentation og imødekommelse af netop deres identiteter og behov i offentlige dannelsesrum som fx museer. De fleste museer, også SMK, er stadig overvejende domineret af højtuddannede, heteronormative, vesteuropæiske mennesker og værdier, både i samlinger, programlægning, blandt personale og publikum. Det kan skabe en forstærket følelse af ikke at høre til, hvis man ikke lige passer til dette billede.

Som et demokratisk funderet nationalgalleri har vi imidlertid et ansvar for at forholde os til og være relevante for en mangfoldig

offentlighed. Med kunst og kunstværker som vores primære ressource kan vi bidrage aktivt til at modvirke omsorgskrisen. Mange års erfaring med projektbaseret brugerinddragelse og omsorgsdrevne initiativer har formet vores udgangspunkt og vist os, hvad vi lærer, når vi ser ud over vores egen faglighed. Det er besværligt, men værdifuldt. Det gør os klogere på, hvordan vi som nationalgalleri kan være stærkt forankret i samfundet, men også på udfordringerne i at skabe rum for omsorg i de monumentale og stærkt kodede rammer, museet *samtidig* er.

Brugerinvolvering og samskabelse i SMK's historie

SMK har i mange år været optaget af at kommunikere nationalt og lade museets store samling af især vesteuropæisk kunst fra de seneste 700 år skabe relationer og mening bredt i befolkningen. Ikke blot som en kulturpolitisk målsætning om at være "for alle", men også som et redskab til et situeret kulturelt demokrati, hvor relationerne er med til at forme meningen med kunsten og museet. En overvejende monologisk formidlingspraksis prægede endnu museet i 1990'erne, men i takt med bølgen af relationel æstetik[1] og *the educational turn*[2], som fra 2000'erne skaber en tiltagende osmose og ny diskurs mellem formidling og kuratering som museale discipliner, begynder også SMK at indhente erfaringer med samskabelsesprojekter og brugerinvolvering.

Museets brugerinvolvering har bevæget sig over mange niveauer, fra en mindre skala med brugerundersøgelser, brugertests og fokusgrupper til initiativer med mere rum til brugernes stemmer, og i enkelte tilfælde reelle samskabelsesprojekter.[3] De mange samarbejdsprojekter er vitale for en løbende tryktest af vores formidlings- og udstillingspraksis, dvs. hvad vi kan med og gennem kunsten, så den giver mening for flere og flere forskellige. Tilsammen udgør de et solidt fundament for museets nuværende partnerskab med SOSU H.

Begrebet omsorg i SOSU's kontekst

Omsorg er indlysende nok et helt centralt begreb på SOSU-uddannelsen. Som social- og sundhedshjælper og -assistent varetager man mange af sine arbejdsopgaver i en borgers og dermed et fremmed menneskes hjem. Som fagprofessionel må man udvise en særlig opmærksomhed og sensitivitet og indtage rollen som "professionel gæst", hvis relationen skal være tryg, og borgeren ikke skal føle sig umyndiggjort i sit eget hjem. Så en vigtig del af uddannelsen handler om at skærpe elevernes samtaler om tematikker som etik og empati – omsat i omsorg i fagprofessionelle relationer. Hvordan træder man omsorgsfuldt ind i et fremmed hjem og forholder sig til borgerens livshistorier, der også ligger gemt i de genstande, vi som mennesker omgiver os med?

En vigtig pointe i de undervisningsforløb og -materialer, vi sammen med SOSU H har udviklet, er den dialogiske tilgang til læring og til verden med kunsten som samtalepartner – et stærkt fundament i museets undervisningspraksis, dialogbaseret undervisning, som uddybes senere.

Samarbejdet med SOSU H – hvordan og hvorfor er det opstået?

SOSU-uddannelserne har i mange år benyttet sig af museets faste undervisningstilbud. Men SMK har, som mange andre museer, haft et primært fokus på grundskolen og de gymnasiale ungdomsuddannelser og derfor ikke udviklet målrettede undervisningsforløb til fx erhvervsuddannelserne. Netop mennesker med korte og mellemlange uddannelser er imidlertid blandt de målgrupper, der besøger SMK sjældent. De står for kun 4% af vores besøgende, men udgør på landsbasis 22-26% af befolkningen.

I 2022 etablerede SMK og SOSU H derfor et mindre samarbejde, der i første omgang havde som mål at justere eksisterende forløb og klæde museets undervisere bedre på til at modtage SOSU-hold. Nye potentialer viste sig dog hurtigt. For mange af de spørgsmål og behov, SOSU-eleverne og deres lærere gav udtryk for, lagde op til en fordybelse i svære emner med indlysende SOSU-faglig relevans, men også med eksistentiel resonans for mennesker generelt jf. SOSU-uddannelsens fundament af etik og empati.

Samarbejdet førte til to konkrete initiativer: en intervention med dertil hørende undervisnings- og formidlingsmaterialer i museets udstilling af Dansk og Nordisk kunst fra 1750-1900, i en sal med fokus på kroppen i kunsten, og udvikling af undervisningsmaterialet *Mødet med borgeren* på museets læringsplatform SMK Connect.[4]

Det er interventionen i museets faste samling, der i det følgende uddybes for at reflektere over, hvordan en sådan praksis kan skubbe til museets forståelse af sin kerneopgave og tilføre nye kuratoriske og formidlingsmæssige perspektiver.

Faglige og metodiske indgange til relationen og samarbejdet

Dialogbaseret undervisning er SMK's grundlæggende tilgang til læring. Det er samtidig titlen på den grundbog, som Nana Bernhardt har skrevet sammen med den norske professor i pædagogik Olga Dysthe og undervisningsansvarlig fra først Thorvaldsens Museum, siden Frederiksbergmuseerne, Line Esbjørn, i regi af Skoletjenesten (2012/e-bog 2025). Kort forklaret er det en undervisningsform, hvor elevernes perspektiver og viden sættes i spil og anerkendes, og hvor ny viden og mening kan opstå i mødet mellem elevernes og undervisernes stemmer. Vi bygger vores praksis på begreber som flerstemmighed, deltagelse og variation.

Det dialogiske rummer ikke blot mundtlige udvekslinger, men ligger også i de praktisk-æstetiske øvelser og i dialogen med rum, materialer og kunstneriske processer – en både refleksiv, kropslig og sanselig tilgang.

Flerstemmighed betyder ikke blot, at mange stemmer kommer til orde, men at stemmer eller visuelle udtryk også bruges kontrasterende og understreger, at et læringsfællesskab ikke er identisk med et meningsfællesskab. Kunsten som genstandsfelt taler ind i denne flerstemmighed med det, Martin Blok Johansen kalder for kunstens *uafgørlighed*, dvs. at genstandsfeltet i sig selv lægger op til en mangfoldighed af fortolkningsmuligheder.[5]

I denne tilgang til kunst forsøger vi at ramme en balance mellem *at begribe* – have brug for konkrete informationer og viden – og *at blive grebet* – refleksivt, følelsesmæssigt og sanseligt, lige der, hvor det giver mening for den enkelte, og ofte i en social kontekst. I en undervisningssituation vil en underviser rammesætte det dialogiske rum. Men udstillingsrummet skal også fungere uden det personlige møde. Her rammesættes dialogen først og fremmest gennem kuratering.

I partnerskabet med SOSU H har vi arbejdet med samskabelse med undervisere og elever og lænet os ind i relationelle eller ligefrem 'parainstitutionelle' kuratoriske diskurser, som kurator og professor i kunstpædagogik Nora Sternfeld har givet stemme i sin 'radikaldemokratiske' museumsvision.[6] Gennem projektets workshops har vi skærpet et fokus på omsorg, som *både* har gjort udstillingssalen brugbar som læringsrum i undervisningen af SOSU-elever *og* tilføjet et ekstra lag i mødet med kunsten for SMK's øvrige gæster. Vi har skrevet nye tekster til de seks udvalgte kunstværker i salen med afsæt i de deltagende SOSU-undervisere og -elevers konkrete, fagligt baserede oplevelser. Desuden har vi produceret seks lydspor, hvor de giver stemme til fagligt forankrede læsninger af værkerne. Fx vækker mødet med Vilhelm Hammershøis maleri *Stående nøgen kvinde* (1909-10) mindelser om som behandler at møde en patient, der, skræmt og skamfuld, afklæder sig sit tøj forud for en undersøgelse, mens Niels Hansen Jacobsens dramatiske skulptur *Døden og Moderen* (1892) får en sygeplejerske til at tænke på en situation, hvor hun gav omsorg til en ung mor, der netop havde født et livløst barn, som akut skulle genoplives. Endelig har vi udviklet en række trykte øvelseskort, der ligger til fri afbenyttelse i museumssalen og lægger op til en dialogbaseret interaktion med værkerne. Enten ved at tegne de spor af omsorg, man bemærker i mødet med værket, ved at leve sig ind i værket gennem en samtale med det eller ved at sætte ord på, hvilke tanker, følelser og minder værket vækker i én.

De faglige blikke og fortolkninger af kendte kunsthistoriske motiver giver SOSU-eleverne mulighed for at træne deres faglige sprog og evner, før de møder

borgerne i virkeligheden, mens de giver nye vinkler på værkerne og stof til eftertanke for museets gæster. Ud over tæt samskabelse med SOSU-undervisere og elever har omsorgsprojektet også bygget på et stærkt, tværdisciplinært samarbejde internt i museet mellem formidlere og undervisere, forskere og kuratorer, interaktionsdesigner og arkitekt.

Kuratoriske og formidlingsmæssige greb i rummet

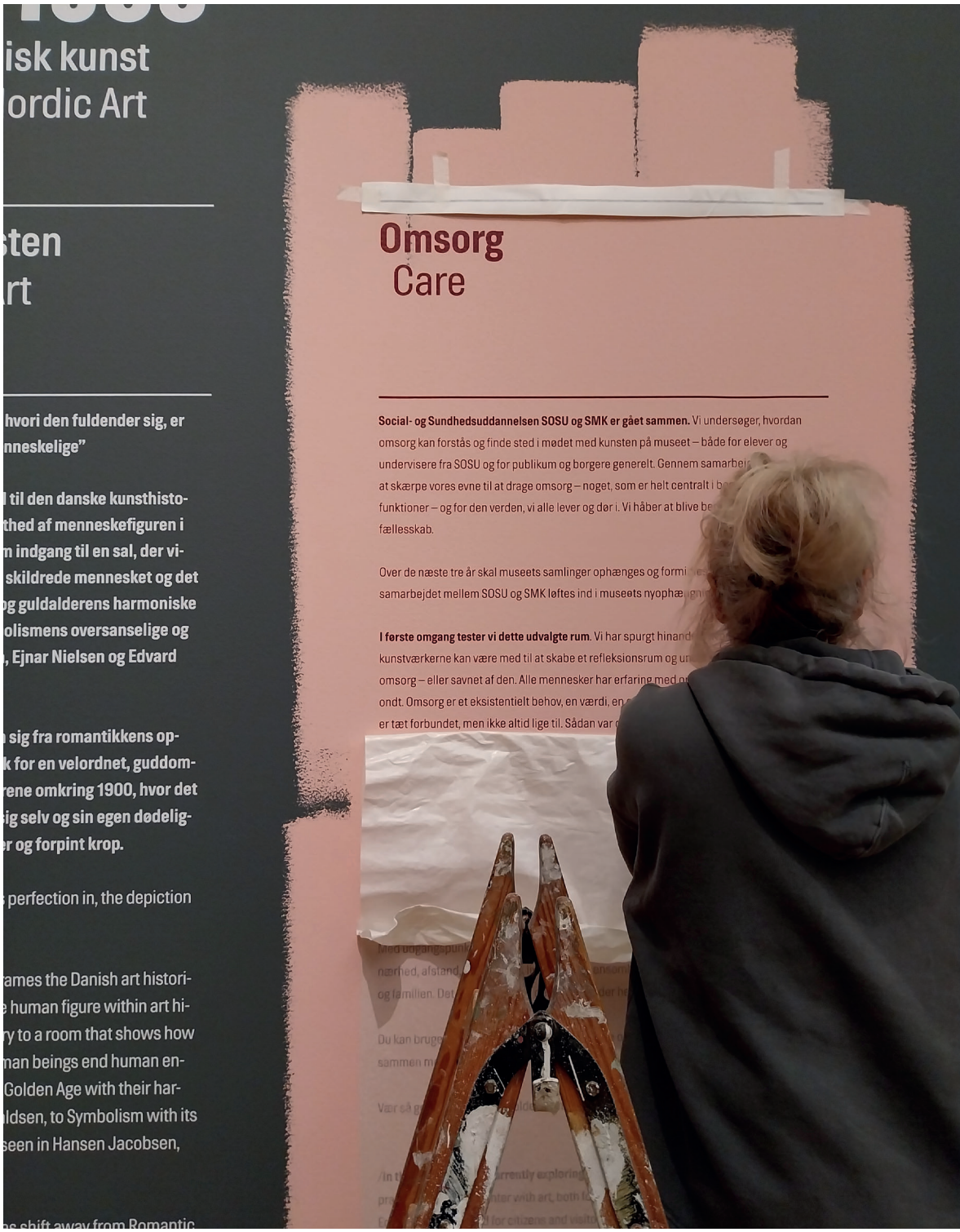
Interventionen er skabt i en sal, der indgår i SMK's faste udstilling, dvs. et rum, der allerede udgør en kurateret helhed og fortælling om kroppen i 1800-tallets danske og nordiske kunst, og som rummer oplagte, omsorgsrelaterede motiver: Sygdom, sorg, tab, tvivl og håb. Valget på sal og værker fandt sted gennem de nævnte workshops, i første omgang med undervisere fra SOSU H og dernæst med elever. Vi lagde ud med besøg på tværs af museets samlingsområder og diskuterede et bredt værkudvalg. Vi arbejdede med værkerne gennem forskellige kunstpædagogiske øvelser for at teste, hvad der kunne give mening i en undervisningskontekst. Interventionen udviklede sig til en pilot for de kommende samlingsophængninger, hvilket førte til valget af én enkelt sal som prøvesten.

En grundidé i interventionen blev at gøre plads til et kontemporært værk fra samlingen for at skabe en umiddelbar motivisk og æstetisk identifikation med reference til vores egen tid. Annika von Hausswolffs fotografiske selvportræt *Sad Memories of Pink* fra 2002 fik rollen som nøgleværk for de øvrige greb i rummet: et nyt bænkedesign i forskellige nuancer af rød og lyserød med afsæt i Hausswolffs palet samt markeringer på væggene ud for de udvalgte 1800-talsværker, projektet fokuserer på. Vægtekster om omsorgsbegrebet og samarbejdet med SOSU H på lyserød baggrund indrammer salen diagonalt. Og som nævnt har vi i tæt parløb med SOSU H udviklet nye værklæsninger og øvelser med fokus på omsorg samt lydspor med deres personlige, faglige beretninger – alt sammen knyttet til de i alt seks værker i interventionen, samlet i en trykt folder. En rolig hjerterytme strømmer fra en højttaler ved introduktionsteksten for at skabe et kropsligt nærvær i rummet. **[2]**

Erfaringer og læring

Samarbejdet med SOSU H har gjort os klogere på potentialerne og udfordringerne, og det har udvidet vores erfaring med den dialogiske praksis. SOSU-elever er en meget mangfoldig gruppe. De går på tværs af alder fra helt unge til mennesker i 60'erne, der ønsker et karriereskift. Mange elever har minoritetsetnisk baggrund, og en del er i gang med at lære dansk, så sprogbarrieren er også en

[2] Fra opbygningen af Omsorgsinterventionen i sal 221 på SMK, april 2024. Foto: Merete Sanderhoff, SMK.

faktor. Derfor har vi løbende fusioneret vores SOSU-forløb med museets tilbud til sprogskoler.

At arbejde dialogbaseret kræver stort nærvær, nysgerrighed og evnen til at skabe trygge rammer for alles medvirken på trods af eventuelle sårbarheder. Netop spørgsmålet om de trygge rammer står som en central læring. For kan det overhovedet lade sig gøre at skabe helt trygge rammer for alle, når emner og motiver omfatter fx nøgne kroppe, skam, angst for sygdom, aldring og død?

Sammen med vores partnere fra SOSU H har vi undervejs i projektets workshops og skriveprocesser haft vigtige diskussioner om, fx hvornår omsorg bliver omklamrende eller ligefrem til overgreb, og hvordan vi kan undersøge disse erfaringer gennem kunsten. På formidlingskonferencen *Caring for Audiences* på Nasjonalmuseet i Oslo i november 2025, som SMK deltog i, kom flere oplægsholdere ind på udfordringerne ved idéen om *the caring museum*. "Kan et museum udøve omsorg?" spurgte forsker og museumskonsulent Bernadette Lynch. Har deltagerne reel agens, eller bliver de blot modtagere af omsorg? Og hvornår bliver omsorg til voyeurisme og museet en manipulator af følelser? Lynch foreslog at udskifte omsorg med solidaritet. Også Mark Miller, tidligere formidlingschef på Tate Modern, adresserede de potentielt negative aspekter af omsorgsbegrebet og foreslog et alternativ: *practices of mutual empathy.*[7]

Når man arbejder med et emne som omsorg, bevæger man sig ind i et affektivt rum, som må varetages med omhu. Ikke alle har lyst til at dele private følelser og tanker i plenum – måske særligt ikke i et museumsrum, hvor arkitekturen kan skabe en overvældende ramme omkring samtalen. Som beskrevet tidligere skal de forskellige øvelser og tilgange til emnet understøtte forestillingsevnen, så det snarere handler om at placere det affektive uden for os selv – i kunstens "fælles tredje" eller, med Mark Millers ord, i "practices of mutual empathy". Det er netop det, eleverne lærer på SOSU-uddannelsen – at kunne sætte sig i en andens sted. At udvise empati. At kommunikere og gå i dialog.

Et eksempel på, hvordan det kan lykkes, er SOSU-eleven Silas' lydspor, hvor han taler med et gravmæle af Rudolph Tegner. Skulpturen forestiller en halvt afklædt kvinde, der vender sig bort fra os og synes at forsvinde ind i den stenblok, hun er hugget ud af:

> *Halløj! Hej! Nu kommer jeg lige her. Nu står jeg lige her bag dig, skal du vide. Jeg kan se, at du ikke har så meget tøj på. Har du brug for at dække dig mere til? Har du det koldt? Fryser du? Jeg får lyst til lige at spørge dig, om du er okay. Hvordan har du det der i alt det der kolde? Prøv at høre, er det ikke hårdt? Groft? Kantet? Jeg ser en hel masse nuancer og kanter og skygger omkring dig. Jeg*

[3] QR-kode til Silas Snebang Møllers lydspor i udstillingssalen.

bliver nysgerrig på dit liv og din historie. Og på, hvordan dit ansigt vil se ud, hvis jeg kunne se det. Har du lyst til at fortælle mig om dit liv? Eller lidt om dig selv? Jeg vil bare gerne forstå, hvad du gennemgår, og være hos dig. Kan jeg hjælpe dig med noget? Ja, jeg er her bare, hvis du har brug for det. Jeg venter, så står jeg her.[8] **[3]**

Silas tager mødet alvorligt og går med på præmissen om at etablere en undersøgende samtale, der udtrykker sårbarhed. Han tør stille svære spørgsmål, og han er samtidig meget værknær. Han ser kroppen i det hårde, det kantede og det kolde, og han forholder sig åbent, undersøgende og empatisk. Den æstetiske praksis, som rummer en sanselig og kropslig dialog, viser sig at tale direkte ind i SOSU-uddannelsen, hvor man bl.a. arbejder med at bodyscanne, første gang man møder en borger, og trænes i at møde og sanse borgeren i sit hjem med dets tilknyttede livshistorier.

Brugernes modtagelse af rummet

Omsorgsprojektet har som udgangspunkt haft et dobbelt mål: at skabe et rum for trygt at undersøge svære emner, både for en specifik uddannelse med SOSU-elever og undervisere – og i sidste ende for de borgere, der er i kontakt med omsorgsfagene – og for museets almindelige besøgende, den målgruppe, vi typisk omtaler som det generelle publikum. Interventionen er altså potentielt rettet imod de fleste af os på et eller flere tidspunkter af vores liv. Via såkaldt "universelle" design- og formidlingsgreb og et eksistentielt tema som omsorg forsøger vi således at adressere både specifikke og almene behov.[9]

SOSU-uddannelsens respons

På undervisningsområdet kan vi se en markant øgning i antallet af bookede forløb, ikke kun fra SOSU-uddannelsen, men også fra andre uddannelser og arbejdspladser som sygeplejeuddannelsen, pædagoguddannelsen og Diakonissestiftelsen.[10] Responsen på undervisningsforløbene har vist sig at understøtte vores oprindelige målsætninger. Eleverne udtalte bl.a., at undervisningsforløbet og interventionen "skaber et rum for fællesskab blandt os elever. Vi får et refleksionsrum og får talt sammen. Her kan vi tale om de svære ting." Én påpegede, at "det giver mening direkte ind i vores hverdag på uddannelsen", og mange fremhævede lydsporene, hvor elever og undervisere fra SOSU går tæt på værkerne. En underviser påpegede den signalværdi, der ligger i, at et museum som SMK forholder sig til og skaber noget sammen med en så samfundsrelevant, men samtidig underkendt uddannelse.

De øvrige gæsters oplevelser

I december 2025 bestilte SMK en publikumsundersøgelse af det uafhængige bureau Maples, som undersøgte, hvordan det omsorgsperspektiv og formidlingsgreb, vi har tilføjet i salen, påvirkede de såkaldt almindelige gæsters oplevelse. Resultatet var på én gang overraskende, opløftende og nedslående: Mange havde slet ikke bemærket eller tænkt over interventionen. Men når de blev gjort opmærksomme på projektet, var alle særdeles positive og syntes, der burde være en endnu tydeligere kommunikation om tiltaget. De ønskede, at flere sale skulle kurateres i samarbejde med mennesker med andre faglige baggrunde og erfaringer, der kan give vigtige tematiske indgange til kunstværkerne. Flere pegede dog på, at interventionen var ganske kompleks, at der var mange lag og formater, og at SOSU'ernes faglige virkelighed ikke fremstod tydeligt nok.

Evaluerende blik

SMK og SOSU H indgik et strategisk partnerskab for at styrke vores respektive evner til at drage omsorg – noget, der er afgørende for begge vores institutioner og professioner: SOSU H med sin viden om omsorg for mennesker, SMK med vores viden om omsorg for kunstværker og deres møder med besøgende. Desuden tog vi afsæt i den præmis og antagelse, at alle borgere vil møde SOSU-medarbejdere flere gange i løbet af deres liv, og at alle borgere vil kunne genkende omsorg som tema og motiv i museets kunst.

Med fokus på tænkningen i universelt design har vi gennem samarbejdet imødekommet behovene hos en underrepræsenteret målgruppe på SMK – mennesker med erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund – og samtidig taget et eksistentielt emne op, som vil vække genklang blandt alle publikumsgrupper.

Resultatet er gensidigt berigende. Vi integrerer lærende møder med kunsten og museet i uddannelsen til omsorgsprofessionerne. Og samtidig får vi på SMK mulighed for at lære af SOSU-elevernes og deres underviseres faglige perspektiver på værker og områder i museets faste samlinger, hvilket giver stof til at aktualisere dem på nye måder.

Ud over at styrke den dialogiske praksis konkret i museets undervisningsarbejde såvel som vores kuratoriske arbejde, rejser partnerskabet med SOSU også det klassiske spørgsmål om kunstens instrumentalisering, fordi vi arbejder med tematisk vinklede læsninger, der ovenikøbet griber ind i rummet. En balance, der altid må søges afstemt, men som nok også altid vil tippe for nogle gæster og fagfolk.

Perspektiver

Så hvor bevæger omsorgen os hen? Projektet har åbenbaret et stort potentiale, som vi nu tager med os videre i arbejdet med nyophængningen af hele museets samling.

SMK er i de kommende år engageret i at skabe nye udstillinger af museets samlinger med bæredygtighed og dynamik som omdrejningspunkt. Bæredygtighed forstået på flere måder: klimatisk, økonomisk og socialt med fokus på en klogere ressourcestyring, stærkere repræsentation af hele befolkningen, større transparens omkring den viden og de udsagn, museet udkommer med, og en større tilgængelighed. Og dynamik forstået som en fleksibilitet og en situeret praksis, der medtænker forskellige gæsters behov og andre stemmer end vores egne.

Med udgangspunkt i universelt design er vi optaget af at indgå partnerskaber med mennesker og organisationer, der sammen med os kan identificere centrale

[4] Undervisning af SOSU-elever i Omsorgssalen på SMK. Foto: Merete Sanderhoff, SMK.

temaer, som er afgørende for dem og eksistentielt betydningsfulde for os alle, og som kan tjene som et strategisk formidlingsgreb i vores kuratoriske proces.

Den tværfaglige metode, vi har testet i samarbejdet med SOSU H, vil informere og inspirere vores videre arbejde. Vi eksperimenterer i øjeblikket med, hvordan nyophængningen kan være vært for forskellige partnerskaber og lade os samskabe på måder, der får flere nuancer og betydninger i spil for og med flere forskellige.

Det er ikke en ambition, vi er alene om. SMK har i 2026 etableret netværket *Nordic Commons* sammen med nationalgallerierne i de øvrige nordiske lande, som har beslægtede publikumsprofiler og deraf følgende strategier til at skabe større fodfæste hos borgere med forskellige forudsætninger og kompetencer. Sammen skal netværket undersøge erfaringer fra samskabelsesprojekter med brugere, vi sjældent formår at involvere, kurateret som interventioner i samlingerne i de respektive museer, og med en eksistentiel relevans for det brede publikum.

Er det en vej til at udvikle en stærkere repræsentation og leve op til forventningen om at blive mere mangfoldige, mere bæredygtige og mere dynamiske? Det håber vi. Men hvornår er vores nordiske identiteter som velfærdsstatens offentlige, demokratiske dannelsesinstitutioner en hjælp, og hvornår er de en bias, fordi vi måske overser de koder, som også hersker her? Spørgsmål som disse bliver afgørende at få svar på for at opretholde en legitimitet i samfundet og udvikle os kritisk og kontekstfølsomt med omverdenen – og de mere eller mindre omsorgsfulde processer, der former den.

LITTERATUR OG REFERENCER

Link til omsorgsprojektet: https://smk.dk/omsorg

Bernhardt, N. og L. Sattrup. 2024. "At begribe og blive grebet af kunst". Skoletjenesten.dk.

Bernhardt, N. og L. Esbjørn. 2020. "Praksisrefleksioner om dialogbaseret undervisning og kunst". I *Dialogisk pædagogik, kreativitet og læring,* red. Dysthe, Ness & Kirkegaard. Aarhus: Klim.

Dysthe, O., N. Bernhardt og L. Esbjørn. 2012 (samt e-bog i 2025 med nye introduktioner til tre kapitler). *Dialogbaseret undervisning: Kunstmuseet som læringsrum.* Skoletjenesten og Fakbogforlaget.

Engen, L. og B. Christensen-Scheel, red. 2022. *Et kunstmuseum i endring?: Nye formidlingspraksiser i Norden*. Trondheim: Museumsforlaget.

Johansen, M.B. 2018. "Kunsten som modstand – ansatser til en uafgørlighedspædagogik". I *Æstetik og pædagogik,* red. M.B. Johansen, 237-258. København: Akademisk Forlag.

Rung, Mette Houlberg og Louise Springborg. 2019. "Deltagelse som forstyrrelse og forandring". I *Kunst, kultur og deltagelse*, red. Eriksson, Rung og Sørensen. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Sternfeld, Nora. 2022. *I det postrepræsentative museum*. Kunsten som forum. København: Billedkunstskolernes Forlag.

NOTER

1. Relationel æstetik betegner en kunstretning, som aktivt løfter kunsten ud af kunstinstitutionen og det private og ind i samfundets sociale områder med deres mellemmenneskelige relationer, fx byen, arbejdspladsen, virksomheden. Retningens manifest er Nicolas Bourriauds bog *Relationel Æstetik*, 1998.
2. Begrebet *educational turn* dækker over en bevægelse i samtidskunsten, som har været udbredt siden anden halvdel af 1990'erne, hvor forskellige former for uddannelsesstrukturer, alternative pædagogiske metoder og programmer er opstået i og som kuratoriske og kunstneriske praksisser.
3. Fra 2006-25 var ULK (unges laboratorier for kunst) en vigtig del af museets formidlingsstrategi. De involverede unge udviklede alternative formater i tætte partnerskaber med eksterne aktører som Headspace og Ungdommens Folkemøde, eller bidrog til kurateringen af særudstillinger som *Carl Bloch – forført*. Andre samskabelsesprojekter har haft karakter af delt værtskab: *Bydelsmødre* har overtaget scenen og holdt omvisninger i museets særudstillinger. I samarbejde med københavnske sprogskoler etablerede vi museets *OrdVærkSted*, hvor kursister har været del af et mindre ansættelsesprogram, *SMK Ansat*, og her udviklet formidling til andre gæster. I bogen *Museums, Immigrants and Social Justice* (Routledge 2017) undersøger forsker ved University of Kent, Sophia Labadi, museets samarbejde med sprogskoler. Endelig har projektet *Recovery Mentorer,* tilknyttet Center for Kunst og Mental Sundhed, udviklet og afholdt omvisninger for mennesker med levet erfaring fra psykiatrien (se Rung & Springborg 2019).
4. SMK Connect - Hvor kunst og undervisning mødes. https://connect.smk.dk/
5. Udfoldes i kapitlet "Kunst som modstand – ansatser til en uafgørlighedspædagogik" i Johansen, M.B. (red.) *Æstetik og pædagogik*. 2018.
6. Sternfeld argumenterer for det parainstitutionelle som en ønskværdig position, der fremmer dannelsesprocesser og kollektivitet, ikke i modstand til (*kontra*) museet, men *para* museet – i afvigelse fra, ved siden af, langs museet, "som på samme tid insisterer på kritikalitet og fremmer former for gentilegnelse".
7. Caring for Audiences - Nasjonalmuseet. https://www.nasjonalmuseet.no/utstillinger-og-arrangementer/nasjonalmuseet/arrangementer/2025/11/caring-for-audiences-shifting-paradigms-in-art-museums-around-the-world/
8. Uddrag af lydspor med Silas Snebang Møller, elev på SOSU H i København.
9. Universelt design er et mindset og en metode, der kan bruges strategisk til at mindske afstande, både fysisk, mentalt og socialt, mellem mennesker med forskellige behov. Med universelt design tilgodeser man specifikke behov for nogle få mennesker, som samtidig gavner mange andre. Læs om principperne bag hos fx Bevicafonden og Rumsans.
10. Vi har siden projektets start i sommeren 2024 haft 1.215 SOSU-elever på besøg, fordelt på 875, som deltog i undervisningsforløb, og 340 på egen hånd. Vi har holdt workshops for 150 SOSU-undervisere på SOSU H. Vores materiale på SMK Connect bliver brugt ude på uddannelserne, og de kommer med hold på op til 90 elever på SMK og gør selv brug af det udviklede undervisningsmateriale.